

Мартинюк М. П.
*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач відділу земельних відносин та природокористування
Національного наукового центру
«Інститут аграрної економіки»*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-337-1-9>

ПОЛІТИКА «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОСЕКТОРУ ТА ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Початок нинішнього століття ознаменувався становленням і розвитком концепції екологобезпечного й соціально виваженого економічного зростання, що відома під назвою «зелена» економіка. Дана концепція передбачає нарощування обсягу інвестицій в екологоощадні й енергозберігаючі технології, зростання ролі альтернативної енергетики, скорочення частки шкідливих речовини, розвиток низьковуглецевої економіки, популяризацію органічного землеробства й ґрунтозахисних технологій тощо.

Відновлення природних екосистем, забезпечення ефективного й гармонійного функціонування економічної, екологічної та соціальної підсистем у контексті реалізації політики сталого розвитку, стали пріоритетом політичних програм переважної більшості розвинених країн світу. Це торкається і країн Європейського Союзу, які на порядок денний наступних трьох десятиліть винесли на перший план політику європейського зеленого курсу «green deal». З огляду на євроінтеграційні процеси – європейський зелений курс є досить важливим для України, зокрема і її аграрної сфери [1].

Серед українських учених дане питання, хоча і є порівняно новим, однак достатньо висвітлене у наукових джерелах. Так, О. Ходаківська, О. Шпикуляк, О. Супрун у своїх працях розкрили значення інститутів «зеленої економіки» у забезпеченні сталого розвитку агросектора. Зокрема ними обґрунтовано засадничі принципи й сформовано теоретичне підґрунтя розвитку інститутів «зеленої економіки» з визначенням їх місця і ролі у реалізації концепту сталого розвитку агросектора. Опираючись на концепції біоцентризму, екотопії, антропоцентризму, екоцентризму та сталого розвитку ними обґрунтовано основоположні засади екологізації економіки та охарактеризовано загальні положення щодо формування «зеленої економіки» з чітким виокремленням ключових її принципів [2, 3].

Вагомий внесок у розвиток даної концепції здійснили Н. Федорчук та О. Пищенко [4; 5], які у своїх роботах визначили необхідність

переходу аграрних підприємств на «зелену» модель розвитку. Так, Н. Федорчук у своїх дослідженнях розкриває європейський досвід переходу на «зелений» курс економічного розвитку, висвітлює особливості використання нової моделі для агропідприємств ЄС, а також проводить оцінку потенційних переваг і негативних аспектів, що можуть виникати при впровадженні новітніх підходів в умовах України [4]. Праця О. Пищенко присвячена питанням розвитку сільськогосподарських підприємств в рамках упровадження концепції «зеленої» економіки. Автор висвітлює можливі перешкоди, що виникатимуть на шляху втілення такої моделі господарювання та розкриває необхідність забезпечення відповідної нормативно-правової підтримки на державному рівні в умовах реалізації «зеленого» курсу [5].

Загалом, у науковій літературі «зелена» економіка визначається як основа реалізації засадничих принципів сталого розвитку, зокрема таких з них, як: екологічної безпеки, енергоефективності, екологоощадного використання ресурсів, скорочення викидів вуглецю тощо. При цьому досить широко враховуються сучасні запити соціальноорієнтованого суспільства. Однак слід враховувати, що «озеленення» економіки потребує переорієнтування поточних і майбутніх інвестицій і додаткових витрат поза класичними підходами.

Згідно із зобов'язаннями, зафіксованими у Паризькій угоді, міжнародні фінансові організації, банківські союзи, установи та уряди багатьох країн активно співпрацюють у напрямі «зеленого» фінансування у глобальному масштабі [6]. Всі принципи безпечного виробництва, збереження клімату поступово знаходять відображення в стратегіях розвитку різних країн світу та Європейського Союзу зокрема.

Зобов'язання України щодо євроінтеграційної стратегії, в контексті приєднання України до ЄС та перспектив співпраці в єдиному економічному просторі, вимагають змін у підходах до формування економічної політики, спрямованої на гарантування виробництва продукції, що одночасно відповідатиме критеріям екологічності та безпеки як для довкілля, так і для кінцевих її споживачів. У той же час, вироблена у такий спосіб продукція і товари мають залишатися конкурентоспроможними на українському та міжнародному ринках, забезпечуючи при цьому економічну ефективність виробництва і його рентабельність [7].

Нині аграрний сектор показує найбільшу динаміку розвитку і є перспективним для переходу на засади «зеленої» економіки. Він зазнає суттєвих трансформацій під впливом всезростаючих вимог Європейського Союзу, що є одним з найважливіших торговельних партнерів України. Зокрема, такі думки прослідковуються у праці Л. В. Смолій та Н. В. Діхтяренко, де йдеться про необхідність побудови трансформаційної стратегічної моделі впровадження «зеленої»

економіки для аграрних підприємств, що враховуватиме основні принципи Європейського «зеленого» курсу [8]. Очевидно, що такий перехід потребуватиме пошуку додаткових джерел залучення інвестиційних ресурсів під реалізацію нових екологічних проєктів. З огляду на це Я. Столярчук, Д. Ільницький та С. Рудьковський процес інвестування в проєкти «озеленення» економіки пропонують розглядати як невід’ємну складову глобального сталого розвитку [9].

Також важливим аспектом переходу на модель «зеленої» економіки є впровадження елементів енергетичної безпеки, заснованих на інноваційних методах видобутку енергії. Такі технології, як відновлювальні джерела енергії, знаходимо у дослідженні С. О. Кудрі [10]. Автор присвятив свою працю оцінюванню перспектив та ефективності впровадження різних видів енергії за «зеленими» технологіями, без шкоди навколишньому природному середовищу [10]. Слід зазначити, що ряд питань, пов’язаних із державною підтримкою та забезпеченням потоків інвестиційних ресурсів для реалізації таких проєктів, залишаються й досі відкритими.

Спільна аграрна політика Європейського Союзу (САП) передбачає «озеленення» аграрного сектору та сільських територій, що є стратегічним вектором розвитку аграрного сектору національних економік країн ЄС [11]. Європейський Союз надає фінансову підтримку для реалізації екологічних проєктів, безпечних технологій, збереження біорізноманіття, охорони ландшафтів, підтримки клімату та розвитку біоекономіки сільських регіонів. Фінансування цих заходів може становити до 35% від загального аграрного бюджету країн ЄС [7].

«Зелена» економіка, що базується на екологобезпечних технологіях виробництва сільськогосподарської продукції та сировини, альтернативних джерелах енергії та палива, ґрунтозахисних технологіях ведення землеробства, органічному виробництві, програмах очищення води, ґрунтів, повітря, обробки та утилізації відходів є актуальними питаннями сьогодення. У цьому зв’язку «зелена» економіка є достатньо важливим елементом сучасної аграрної політики, а створення й впровадження моделі «зеленого» розвитку стає необхідною та цілком досяжною метою для України.

Список використаних джерел:

1. Khodakivska O., Martynuik M., & Lupenko, Yu. Prospective analysis of the implementation of the «green» economy in the agricultural sector of Ukraine for the next 10 years. *Scientific Horizons*. 2023. № 26(10). P. 163–179. DOI: <https://doi.org/10.48077/scihor10.2023.163>
2. Ходаківська О. В., Шпикуляк О. Г., Супрун О. М. Інститути «зеленої економіки» у забезпеченні сталого розвитку агросектора: теоретичний вимір. *Бізнес Інформ*. 2017. № 7. С. 13–18. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf201773>

3. Ходаківська О. В. Екологізація аграрного виробництва : монографія. Київ : ННЦ ІАЕ, 2015. 350 с.
4. Федорчук Н. В. Європейський «Зелений курс» та аграрний сектор України: очікування і виклики. *Держава та Регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2021. № 3 (120). С. 27–31. ISSN: 2707-0719. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2021-3-4>
5. Пищенко О. В. Імперативи розвитку «зеленої економіки» в аграрному секторі. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 2. С. 286–290. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2020-280-2-51>
6. The Road from Paris: assessing the implications of the Paris Agreement and accompanying the proposal for a Council decision on the signing, on behalf of the European Union, of the Paris agreement adopted under the United Nations Framework Convention on Climate Change. 2016. URL: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/international-action-climate-change/climate-negotiations/paris-agreement_en
7. Sustainable development in the European Union. Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 2021. 366 p. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/15234730/15242025/KS-09-22-019-EN-N.pdf/a2be16e4-b925-f109-563c-f94ae09f5436?t=1667397761499>
8. Смолій Л. В., Діхтяренко Н. В. Стратегічні пріоритети розвитку «зеленої економіки» в аграрному секторі в умовах євроінтеграції. *Agroecological journal*. 2023. № 1. С. 6–15. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.1.2023.276721>
9. Столярчук Я., Ільницький Д., Рудьковський С. Зелене інвестування як механізм глобального сталого розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2023. № 2. С. 241–246. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2023/05/2023-316-39.pdf>
10. Кудрі С. О. Відновлювані джерела енергії: монографія. Київ : Інститут відновлюваної енергетики НАНУ, 2020. 392 с. URL: <http://elib.chdtu.edu.ua/e-books/4164>
11. Khodakivska O., Zos-Kior M., Kyryliuk Ye., Kyryliuk I. Adaptive land management in conditions of security risks. *Вісник ЧНУ ім. Б. Хмельницького. Серія «Економічні науки»*. 2023. Том 27. № 1–2. С. 158–164. DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5843-2023-1-2>